

ğruya katkısı olanlar var  
ile Ankara Üniversitesi  
ittığımızda Nusret Bey,  
rinin böyle bir toplantıya  
iversitesi bünyesinde bir  
pmasından da büyük bir  
er Fakültesi Dekanı Prof.  
ızda olduğu için özellikle  
ve Borsalar Birliği bu  
başta olmak üzere, Genel  
k isterim. Sizlere sundu-  
ET şirketinin katkılarıyla  
uluslararası ilişkiler konseyi  
ama tüm bu faaliyetlerin  
re. Yönetim kurulu üye-  
a ve Gülden Özel'e bu  
ner Kürkçüoğlu, Meliha  
zda değiller ama diğer ar-  
asyon Komitesi inanılmaz  
apmıyoruz ama, bir araya  
dığımızı düşünüyoruz. Bu  
çıkmeşe, Elçin Aktoprak,  
n Erdem, Fulya Ereker ve  
nci arkadaşlarımız Belçin,  
çok çok teşekkür ediyoruz.  
iler Bölüm Başkanı Ersin  
ve toplantı boyunca yaptığı  
arkadaşlarımız Çınar, Emel,  
c. Son olarak, hepimize bir  
rler. Umarım seneye daha

## Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Çalıştayı Raporu

15 Nisan 2005 öğleden sonra, katılımcıların toplantı mekanına ulaşma-  
larının ardından, Prof. Dr. Ersin Onulduran, TOBB Temsilcisi Mustafa  
Bayburtlu ve Uluslararası İlişkiler Konseyi Genel Başkan Yardımcısı  
Prof. Dr. Mustafa Aydın, toplantının kapsamını tanıtan konuşmalar  
yaptılar.

16 Nisan 2005 tarihinde yapılan Çalıştay'ın birinci oturumunda,  
Prof. Dr. Mustafa Aydın, "Türkiye'de Uluslararası İlişkilerin, Dünyü,  
Bugünü" ve Prof. Dr. Duygu Bazoğlu Sezer, "Türkiye'de Uluslararası  
İlişkiler Çalışmalarının Bilim Dalı Olarak Gelişmesine Güncel ve  
Tarihsel Bir Bakış" başlıklı tebliğlerini sundular.

Bu oturumda, Uluslararası İlişkiler disiplininin Türkiye'de ilk ye-  
şermeye başladığı yıllardan bugüne bazı sorunların ve tartışmaların  
hâlâ varlığını devam ettirdiği, 1961'de SBF'de yapılan Uluslararası  
İlişkiler Sempozyumu tutanaklarına atıflar yapılarak dikkate sunuldu.  
Bununla birlikte, eski kuşak Uİ akademisyenleriyle, yeni kuşak  
arasında kaynakların miktarı ve kaynaklara ulaşabilme noktasında  
mukayese bile kabul etmeyen bir farklılık olduğu, Soğuk Savaş  
koşullarında belli duvarlar içine sınırlananlara nazaran yeni kuşak  
akademisyenlerin daha serbest bir çalışma ortamına sahip oldukları  
kaydedildi. Dolayısıyla, yeni akademisyenlerin, önceki kuşaklardan  
daha iyi olmak mecburiyetinde oldukları vurgulandı.

Oturum boyunca vurgulanan konulardan biri, Uluslararası İlişkiler  
akademisyenlerinin, eskiye oranla daha fazla bölgesel çalışmalar  
yapmalarına rağmen, kavramsal çerçeve ve kuramsal yaklaşımlar  
konusundaki eksikliklerin giderilemediği idi.

Kamuoyu, piyasa ve medyadan gelen ve aslında tüketim toplumu-  
nun güçlenmesine paralel olarak yükselen konjonktüre ilişkin beklen-  
tilerin, derinlemesine olmayan, tüketime yönelik, yüzeysel çalışmaların  
çoğalmasına neden olduğu belirtildi.

Öğrencilere, yeterli ders kitabının sunulamaması ve mevcut ders  
kitaplarının bazılarının yeterince kaliteli olmamasının, bu alanda eğitim  
sunulmasını zorlaştırdığının altı çizildi.



Uluslararası ilişkilerin kendi alt disiplinleriyle ilişkilerinin yeterli düzeyde olmamasının ötesinde, diğer alanlarla disiplinlerarası çalışmaların neredeyse yok denecek kadar az olduğu, halbuki UI disiplininin geliştiği ülkelerde tam tersi bir eğilim gözlemlendiği vurgulandı.

UI alanında Türkiye’de bir geleneğin varlığının son derece önemli olduğu, UI’nin gelenekten yoksun olmasının aynı zamanda köksüzleşmesine yol açacağı ifade edildi.

Son olarak, farklı Üniversitelerde, farklı kıstaslara göre yapılan atama ve yükseltmelerin standartlaştırılması konusunun, tek tipleştirme yönünde bir çaba olmadığı, ancak kalitenin de başka türlü yakalanamayacağı söylendi.

Sunuşları takiben yapılan katkılarda şu hususlar dile getirildi:

- Uluslararası ilişkilerin ne olduğu konusunun mutlaka daha kapsamlı biçimde ele alınması gerektiği,
- Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan kuramsal çerçevelerin dışında, gelişmekte olan diğer ülkeler gibi Türkiye’nin kendi sorunlarına yönelik bir kuramsal çerçeve yaratılmasının önemi,
- Medyada görünmenin, kişinin akademik değerini azaltmadığı, fakat “medyatik olmak” ile “akademik olmak” arasındaki sınıra dikkat edilmesi gerektiği,
- UI akademisyenlerinin her yerde her şeyi konuşabileceği, ama eleştiri mekanizmasının çalışmasına tahammül gösterilmesi.

Çalıştay’ın İkinci Oturumunda, Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Daire Başkanı Yönet Can Tezel “Uluslararası İlişkilerde Teori-Pratik İlişkisi”, Doç. Dr. Çağrı Erhan “Düşünce Üretim Merkezleri ve Sivil Toplum Kuruluşları”, Yrd. Doç. Dr. Ahmet K. Han “İş Dünyası ve Uluslararası İlişkiler” başlıklı sunuşlar yaptılar.

Akademiya, bürokrasi ve karar alıcılar arasındaki ilişkide tartışmanın nasıl görüldüğü konusu üç ana başlık halinde incelendi: Teori-pratik ilişkisi, Dışişleri Bakanlığı’nın yaklaşımı, algılamaları ve Uluslararası İlişkilerden ne bekliyoruz?

Uluslararası ilişkilerde teori-pratik ilişkisi ele alınırken akademisyenlerle bürokratlar ve karar alıcılar arasında kesinlikle var olan bu ilişkinin ülkeden ülkeye değişmekte olduğundan bahsedilerek bu ilişkinin önemi vurgulanmıştır. Bununla birlikte burada dikkat edilmesi gereken husus iki alanın özerkliklerinin korunmasıdır. Bürokrasinin doğası gereği grup halinde düşünmeye yatkın olması ve dolayısı ile dışarıdan girdilerin ve eleştirinin önemi üzerinde durulmuştur.



riyle ilişkilerinin yeterli  
anlarla disiplinlerarası  
az olduğu, halbuki Uİ  
ğilim gözlemlendiği vurgu-

ğının son derece önemli  
yını zamanda köksüzleş-

kıstaslara göre yapılan  
konusunun, tek tipleş-  
alitenin de başka türlü

aslar dile getirildi:

unun mutlaka daha kap-

sal çerçevelerin dışında,  
ye'nin kendi sorunlarına  
nın önemi,

ık değerini azaltmadığı,  
olmak" arasındaki sınıra

yi konuşabileceği, ama  
mmül gösterilmesi.

kanlığı Siyaset Planlama  
ı İlişkilerde Teori-Pratik  
etim Merkezleri ve Sivil  
K. Han "İş Dünyası ve

sındaki ilişkide tartışma-  
nalinde incelendi: Teori-  
laşımı, algılamaları ve

ele alınırken akademis-  
a kesinlikle var olan bu  
undan bahsedilerek bu  
te burada dikkat edilmesi  
unmasıdır. Bürokrasinin  
nın olması ve dolayısı ile  
de durulmuştur.

Siyasetçilerin Dışişlerine sorduğu "Dünyada neler olup bitiyor?" sorusuna cevap ararken Dışişleri mensuplarının etkilendiği önemli alanlardan bir tanesi medya olmakla birlikte, akademik dünya ile yardımlaşarak bu soruya daha iyi cevap verilebileceğinden bahsedilmiştir. Bununla birlikte medyada yapılan yanlış yorumlar rahatsızlığa sebep olmaktadır. Aynı şekilde komplo teorileri ile ilgili sorunlar da vurgulanmıştır.

Dışişleri Bakanlığı ile ilgili olarak, üniversitelerle ilişkileri geliştirme çabaları üzerinde durulurken, diplomatların rotasyona tabi olmasının düzenli etkileşimi etkilediği ve çabaların bu nedenle bireysel düzeyde kaldığından bahsedilmiştir. Bürokrasi olarak, Dışişleri Bakanlığının akademiye yeterince güvenemediği ve bilgileri takdir edemediği, diğer taraftan ise akademisyenlerin Bakanlıktan çekindiği, olduğundan daha üst düzeyde gördüğü belirtilmiştir. Bununla birlikte, devlet-toplum ilişkisi değişmektedir ve buna paralel olarak Bakanlığın da imajı değişmektedir. Dışa kapalı, kale gibi algılanırken, şu anda verdiği mesaj Bakanlığın kapısının akademisyenlere bütünüyle açık olduğudur. Hatta 2 Mayıs halka açık gün olarak belirlenmiştir. Etkileşim konusunda da makaleler okunmakta, beyin fırtınası toplantıları yapılmakta ve bunlar karar verme sürecinde bir takım artılar getirmektedir. STRM- SAM aracılığı ile iletişim bulunmaktadır. Etkilenme alanlarından diğer bir tanesi olarak bakan ve hükümet düzeyinde akademisyen danışman olmasından ve Bakan'ın tarihçilerle sohbet toplantısı düzenlemesinden bahsedilmiştir. Ayrıca Dışişleri Bakanlığı ile farklı iletişim kurmak isteyen akademisyenlerin öneri ve başvurularda bulunmalarından bahsedilmiştir.

Soğuk Savaş döneminde yapılanmış bakanlıkların revizyona tabi tutulması olgusu üzerinde durulmuştur. Akademisyenlerden, iletişim yetenekleri gelişmiş, medya ile ilişkileri bilen, bilgi yönetme kavramını almış öğrenciler yetiştirmelerinin beklendiği belirtilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı ile yapılması planlanan toplantıların bir süreklilik kazanamamış olması üzerinde durulmuştur. Bu arada Dışişleri Bakanlığı arşivlerinin 1940-1945 yılları arasındaki dönem için bile açılmamış olması araştırmacıların eleştirdikleri konulardan bir tanesi olmuştur.

Düşünce Üretim Merkezleri ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Akademi ile ilişkisi konusunda, bu tür düşünce kuruluşlarının uluslararası ilişkiler açısından yarattığı fırsatlar ve doğurduğu sorunlar üzerinde durulmuştur.

İş Dünyası ve Uluslararası İlişkiler konusunda asıl soru "İş alemi bizden ne istiyor?" olarak formüle edildikten sonra, büyük resme



bakılmış ve ilişkilerin gelişmesinin nedeni 1990'ların başından itibaren hız kazanan küreselleşme olarak gösterilmiştir.

İş dünyası, Uİ akademisyenlerinden, bilgi, ilişki yönetimi ve prestij beklentisi içerisinde.

İş dünyasının akademisyen danışman elemanlarının öncelikle çalışan pozisyonunda oldukları, karşılığında artı değer üretmelerinin beklendiği üzerinde durulmuştur.

Uİ akademisyeninin ürettiği bilgiye ihtiyaç duyan işadamlarının mutlaka doğrudan ithalat-ihracat boyutu olan işi bulunmaktadır ve firmaların kurumsallaşmanın belli bir aşamasında olması ve şirket için hiyerarşinin dışından yönlendirilme ihtiyacı ya da baskısı bulunmaktadır.

İlişki yönetimi açısından bakıldığında bilgi alışverişinden ziyade portföy yönetimi söz konusu olmaktadır. İlişkinin merkezi, ilişki yönetimine dönüşmektedir. Prestij konusunda ise işin *Public Relations* (PR) yönü ağır basmaktadır. Aslında Uİ akademisyenleriyle işadamlarının ilişkisinin zannedildiği kadar yoğun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sunuşları takiben yapılan katkılarda şu hususlar dile getirilmiştir:

- Akademisyenler bir tarafta, bürokratlar bir tarafta çalışmaktadır, aralarında iletişim kopukluğu bulunmaktadır.
- Teorik olarak çalışmalar yapılmakta ve dosyalar oluşturulmaktadır, fakat kriz yönetimi durumlarında teorik ile pratik uyumlanmamaktadır.
- Metodolojik olarak ve eşgüdüm olarak eksiklikler bulunmaktadır. Dışişleri Bakanlığı bir kriz durumunda bir akademisyene başvuracağı zaman kime başvuracağını bilmemektedir.
- Ülke çıkarları açısından düşünüldüğünde 3 ayak bulunmaktadır: Bilimsel akademik çalışma; idare ve halk (kamuoyu). Yapılanlar halkın yararına olmalıdır. Kamuoyunun görüşü son derece önemlidir ve dinlenmelidir.
- Bilimsel araştırmalar bakımından özellikle önemli ve büyük ülkeler hakkında çalışma yapabilecek (ABD, Rusya) araştırma merkezleri kurulmalıdır.
- Bundan sonra, akademisyenler, politikacılar, işadamları ve bürokratların katılacağı bir toplantı düzenlenmesinin iyi olacağı düşünülmektedir.
- Düşünce kuruluşlarının çok önemli olduğu üzerinde durulmaktadır ve araştırma olanakları açısından yabancı düşünce kuruluşları ile işbirliği potansiyeli bulunmaktadır. Bu kuruluşlarla ilişki kur-



O'ların başından itibaren

ilişki yönetimi ve prestij

nanlarının öncelikle çalış-  
tırı değer üretmelerinin

duyan işadamlarının mut-  
bulunmaktadır ve firma-  
olması ve şirket için hi-  
la baskısı bulunmaktadır.

gi alışverişinden ziyade  
kinin merkezi, ilişki yö-  
e için *Public Relations* (PR)  
syenleriyle işadamlarının  
sonucuna varılmıştır.

uslar dile getirilmiştir:

bir tarafta çalışmaktadır  
maktadır.

dosyalar oluşturulmakta-  
teorik ile pratik uyuma-

eksiklikler bulunmaktadır.

bir akademisyene başvu-  
mektedir.

de 3 ayak bulunmaktadır:  
alk (kamuoyu). Yapılanlar  
nın görüşü son derece

ellikle önemli ve büyük  
(ABD, Rusya) araştırma

acılar, işadamları ve bürok-  
nmesinin iyi olacağı düşü-

uğu üzerinde durulmakta-  
abancı düşünce kuruluşları

Bu kuruluşlarla ilişki kur-

mada cesur olunmalıdır ve olanakları kullanılmalıdır. Türkiye'de düşünce kuruluşları çok cılız durumdadır ve yabancı kuruluşlar muhatap bulamamaktadırlar.

- Araştırma-raporlama yapan, dava güden, geleceği tasarlayan düşünce kuruluşları bulunmaktadır. Düşünce sistemlerinden arındırılmış bir nesnellik anlayışı bulunmaktadır ve bu doğru değildir. Her türlü düşünce kuruluşunun ideolojisi bulunabilir.

Çalıştay'ın üçüncü ve son oturumunda, Prof. Dr. Şule Kut "Türkiye'de Uluslararası İlişkilerin Geleceği" konulu sunuşunu yaptı.

Uİ'nin bir ders konusu olarak başladığı, ardından bir disipline dönüştüğünün vurgulandığı sunuşta, "Uluslararası İlişkiler" in bir disiplinin adı, "uluslararası ilişkiler" in ise bir çalışma alanı olduğu söylendi.

Uİ akademisyenlerinin enformasyon üretmekle yükümlü olmadığı ama formasyon vermek durumunda oldukları belirtilerek, bu alanda araştırmanın üniversite odaklı yürütülmesinin önemi vurgulandı.

Bu tespitlerin ardından, Türkiye'de Uİ alanına ilişkin sayısal veriler sunulurken, 52 üniversitede, 8 ayrı ad altında, 81 farklı lisans programının Uİ ile ilgili olduğu, 38 üniversitede bir veya daha fazla yüksek lisans ve 12 üniversitede de doktora programı olduğu ifade edildi.

Çok önemli bir nokta olarak, hali hazırda 200 doktora öğrencisinin Uİ alanında akademik çalışmalarını yürüttüğü ve bunların çoğunun yakın zaman sonra akademik alana dahil olmak için çaba göstereceğinin beklendiği ancak kadro kısıtları nedeniyle bu kişilerin sorunlarla karşılaşabileceği kaydedildi.

Öte yandan, bugün itibariyle, Uİ lisans programlarında toplam 12.590 öğrencinin bulunduğu bu rakamın özellikle 2000 yılından sonra hızla arttığı, dolayısıyla Uİ programlarından mezun olacak öğrencilerin de ileride çalışma alanı bulmakta, eskiye nazaran daha zorlanacağı belirtildi. Öğrenci talebinin bu denli yüksek oluşunun, bu alanın cazibesinin yüksek olmasıyla ilintili olduğu, ancak bu alanda çalışanların, "doğru eğitim vermek" ötesinde sorumluluğunun olmadığı söylendi.

Sunuşta, Uluslararası İlişkiler programlarının Dışişleri Bakanlığı'na memur yetiştirmek için var olmadığının da altı çizildi.

Uluslararası İlişkiler'in, üç temel alandan beslendiği, bu alanların siyaset bilimi, hukuk ve tarih olduğu belirtildi. Uluslararası İlişkiler çalışanların mutlaka bu üç disipline de ana hatlarıyla hakim olması gerektiği kaydedildi.



Bölge uzmanı olmakla, bölgesel çalışmalar yapmanın aynı şey olmadığı, bölge çalışmaları yapanların illa da bölgesel dilleri bilmek zorunda olmadığı belirtildi.

Sunuşun son bölümünde, ileride UI alanında önem taşımaya devam edecek ve yeni önem kazanacak alanlar şöyle sıralandı: Siyasi tarih, güncel tarih çalışmaları, teori, güvenlik, ekonomi-politik, sosyoloji, ekonomi.

Sunuşları takiben yapılan katkılarda şu hususlar dile getirildi:

- UI alanının sorunlarının başında kadro ve kaynak yetersizliği ve bazı İİBF'lerde işletme alanından yöneticilerin ağırlığının olumsuz yönde hissedilmesi gelmektedir.
- Dışişleri Bakanlığı arşivlerinin, kanuni sürenin ardından, tasnif edilmiş biçimde araştırmacıların hizmetine sunulması bilhassa Siyasi Tarihçiler için hayati önemi haizdir.
- Tarih tabii ki önemlidir, ancak pür tarihçilerin uluslararası ilişkiler konularında yaptıkları çalışmalar alana katkı sağlamamaktadır.
- Uluslararası hukuk konusundaki eleman sıkıntısının en önemli nedeni, hukuk fakültelerinin uluslararası ilişkiler lisans programlarından mezun olanları lisans üstü programlara kabul etmemesidir.
- Lisans düzeyinde daha genel eğitim verilmeli, asıl uzmanlaşma lisans üstü düzeyde verilmelidir.
- Bu toplantı bir tanışma toplantısıdır. Dağınık konuşulması ve çeşitli alanların vurgulanması normaldir. İleride, daha spesifik konu başlıklarında toplantılar düzenlenmelidir.
- Yabancı dilde eğitim verilen bazı üniversitelerde eğitim kalitesi beklenenden düşüktür.
- Lisans üstü tezlerinde kuramsal çerçevesinin eksik oluşu, lisans düzeyinde yeterince bu alanda çalışılmamasıyla ilgilidir.
- İleride müfredat üzerinde de çalışılabilir, ama bu tür bir toplantıya hazırlıklı gelinmelidir.